KATE ATKINSONOVÁ

PŘEPIS

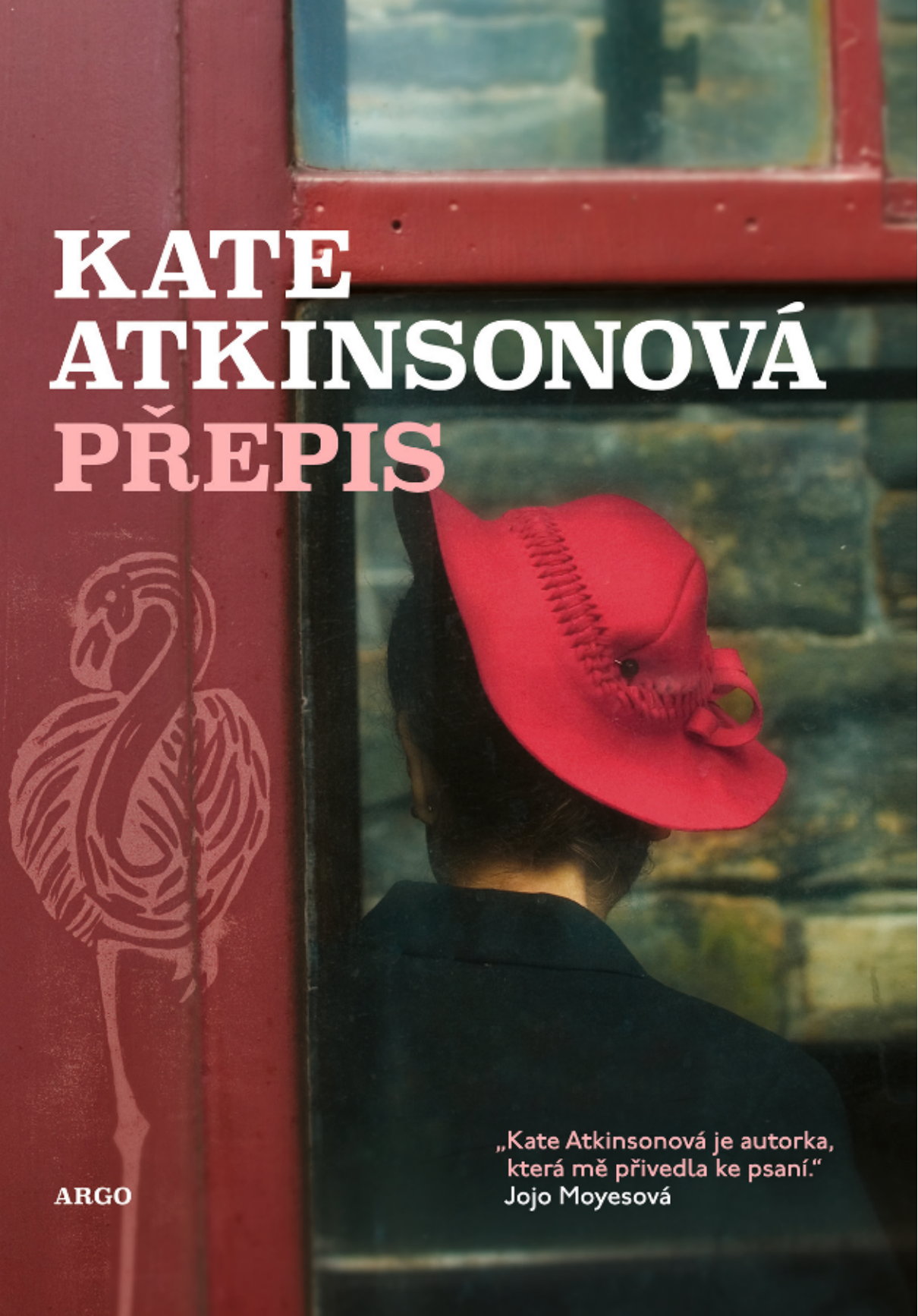

„Kate Atkinsonová je autorka, která mě přivedla ke psaní."
Jojo Moyesová

ARGO

PŘEPIS

KATE
ATKINSONOVÁ
PŘEPIS

Argo

Přeložila Veronika Volhejnová

Transcription
Czech edition © Argo, 2019
Copyright © Kate Costello Ltd, 2018
Translation © Veronika Volhejnová, 2019
Cover art © Neil Johnston, 2019

ISBN 978-80-257-3020-1 (váz.)
ISBN 978-80-257-3058-4 (e-kniha)

Pro Marianne Velmansovou

„Za války je pravda tak cenná, že by ji všude měla doprovázet tělesná stráž lží."

Winston Churchill

Tento chrám umění a múz byl roku 1931zasvěcen Bohu Všemohoucímu první správní radou vysílání a generálním ředitelem sirem Johnem Reithem. Jejich modlitbou jest, aby sémě dobře zaseté vydalo dobrou sklizeň, aby vše, co stojí proti míru a čistotě, bylo z tohoto domu vykázáno, aby lidé, propůjčujíce sluch pouze věcem krásným, čestným a prospěšným, kráčeli cestou moudrosti a bezúhonnosti.

Překlad latinského nápisu ve foyer Broadcasting Housu, sídla BBC

Z jako začátek, Z jako znova,
až z mrtvé Anglie povstane nová.

Z „Válečné abecedy" Pravého klubu

1981

Dětská hodinka

„Slečno Armstrongová? Slečno Armstrongová, slyšíte mě?“

Slyšela, ale nebyla schopná odpovědět. Byla na tom zle. Celá polámaná. Porazilo ji auto. Možná si za to mohla sama, nedávala pozor – příliš dlouho žila v zahraničí, a když za letního soumraku přecházela Wigmore Street, nejspíš se podívala na opačnou stranu. *Mezi tmou a světlem dne.*

„Slečno Armstrongová?“

Policista? Nebo záchranář. Nějaká úřední osoba, někdo, kdo se jí podíval do kabelky a našel její jméno. Byla na koncertě – Šostakovič ve Wigmore Hall. Smyčcové kvartety, všech patnáct, rozporcovaných pěkně po třech. Byla středa – takže Sedmý, Osmý a Devátý. O zbytek teď už asi přijde.

„Slečno Armstrongová?“

V červnu 1942 byla v Royal Albert Hall na premiéře Sedmé symfonie, „Leningradské“. Jeden známý jí nějakým kouzlem opatřil lístek. Sál byl nabitý až po strop a atmosféra elektrizující, úžasná – jako by se publikum samo přeneslo do obleženého města. A jako by tam s nimi byl i Šostakovič. Společné vzedmutí citů. Je to už tak dávno. A tak bez významu.

Rusové byli jejich nepřátelé a pak byli jejich spojenci, a potom znova nepřátelé. A Němci také – velký nepřítel, největší ze všech, a teď zase přátelé, jeden z pilířů Evropy. Všechno to byla taková ztráta sil. Válka a mír. Mír a válka. A půjde to dál až donekonečna.

„Slečno Armstrongová. Dám vám teď kolem krku fixační límec.“

Uvědomila si, že myslí na svého syna. Na Mattea. Bylo mu šestadvacet, plod krátkého románku s italským hudebníkem – mnoho let žila v Itálii. Láska k Matteovi byla jedním z neskutečných zázraků

Juliina života. Měla o něj strach – žil v Miláně s dívkou, se kterou byl nešťastný. Na tohle myslela, když ji srazilo to auto.

Ležela na chodníku Wigmore Street, obklopena ustaranými přihlížejícími, a věděla, že z tohohle už není úniku. Bylo jí teprve šedesát, ačkoli to byl patrně dost dlouhý život. Najednou jí to ale všechno připadalo jako iluze, sen, který se zdál někomu jinému. Jak divná věc je taková existence.

Chystala se královská svatba. Právě teď, zatímco ona ležela na londýnském chodníku mezi laskavými cizími lidmi, někde kousek odtud připravovali pannu k oběti, jež by uspokojila touhu po okázalosti a osudovosti. Všude samá britská vlajka. Nepochybně byla doma. Konečně.

„Tahle Anglie," zamumlala nezřetelně.

1950

Pane Toby! Pane Toby!

Julie vystoupila z metra a vykročila po Great Portland Street. Podívala se na hodinky a zjistila, že jde překvapivě pozdě do práce. Zaspala v důsledku dlouhého večera v Belle Meunière na Charlotte Street, s mužem, který se stával postupně stále méně a méně zajímavým. U stolu ji udržela jen netečnost – nebo snad znuděnost, i když pomohly i místní speciality, *Viande de boeuf Diane* a *Crêpes Suzette*.

Její bezvýrazný společník byl architekt, který tvrdil, že „znovu buduje poválečný Londýn". „Úplně sám?" rýpla si do něj trochu nelaskavě. Dovolila mu – krátký – polibek, když jí v závěru večera pomáhal do taxíku. Bylo to spíš ze zdvořilosti než z touhy. Zaplatil koneckonců večeři a ona se k němu chovala zbytečně ošklivě, ačkoli se nezdálo, že by si toho všiml. Celý ten večer v ní zanechal nakyslou pachuť. Sama sobě dělám ostudu, pomyslela si, když se před ní vztyčila budova Broadcasting Housu.

Julie pracovala jako produkční ve vysílání pro školy, a jak se blížila k Portland Place, uvědomila si, že se děsí dalšího nudného dne – čekala ji porada oddělení s Prendergastem a pak se natáčí *Minulé životy*, seriál, o který se musí postarat místo Joan Timpsonové, než se vrátí po operaci. („Jen taková drobnost, miláčku.")

Vysílání pro školy donedávna sídlilo v suterénu Filmového domu na Wardour Street, ale bylo nuceno se přestěhovat a Julii se po ošuntělé nonšalanci Soho stýskalo. V Broadcasting Housu pro ně BBC místo neměla, a tak je nacpala naproti přes ulici, do domu číslo jedna, odkud hleděli nikoli bez závisti na svou mateřskou loď, veliký zaoceánský koráb s mnoha palubami, zbavený válečného maskování, který si přídí razil cestu k neznámé budoucnosti.

Zatímco naproti se dveře netrhly, v budově vysílání pro školy, kam Julie vešla, byl klid. Karafa červeného vína, kterou s architektem

vypila, jí dost otupila mozek, a tak byla vděčná za to, že se nemusí účastnit obvyklé ranní výměny pozdravů. Když ji spatřila dívka v recepci, podívala se významně na hodiny. Chodila s produkčním z World Service a myslela si, že jí to dává právo být drzá. Recepční se ve vysílání pro školy střídaly s šokující rychlostí. Julie si ráda představovala, že je žere nějaká obluda – možná Minotaurus skrytý v podzemním labyrintu sklepů. Pravda ovšem byla ta, že pouze odcházely za lepším na protější stranu ulice, do Broadcasting Housu.

„Metro už mělo zase zpoždění," podotkla Julie, ačkoli si říkala, že přece nemusí té holce vůbec nic vysvětlovat, ani pravdivě, ani jinak.

„Zase?"

„Circle Line je strašně nespolehlivá."

„Vypadá to tak." (Ta je ale drzá!) „Porada s panem Prendergastem je v prvním patře," pokračovala recepční. „Předpokládám, že už začala."

„To asi začala."

„Běžný pracovní den," pronesl vážně Prendergast k troskám své skupiny shromážděným kolem stolu. Julie si všimla, že pár lidí se vůbec nedostavilo; porady s Prendergastem si žádaly jistou výdrž.

„Á, slečno Armstrongová, tady jste," prohlásil, když Julii spatřil. „Už jsem si začínal myslet, že jste se ztratila."

„Už jsem se našla," pokrčila rameny.

„Hledáme nové nápady na pořady. Třeba návštěva u kováře v kovárně. Taková ta témata, co děti zajímají."

Julie si nevzpomínala, že by ji kdy zajímala kovárna, když byla malá. A teď ostatně taky ne.

„Po lučinách s pastýřem," vedl si Prendergast svou. „Třeba když se rodí jehňata. Všem dětem se líbí jehňata."

„A nemáme toho zemědělství dost ve *Venkovských školách*?" namítl Charles Lofthouse. Charles se pohyboval na „prknech, která znamenají svět" až do chvíle, kdy ho v roce 1941 bomba svržená na Café de Paris připravila o nohu a tím i o ta prkna. Dnes měl protézu, která se s opravdovou nohou splést nedala. Následkem toho se k němu lidé chovali laskavě, ačkoli k tomu celkem nebyl žádný skutečný důvod; Charles byl povahou jízlivý a nevrlý a bylo nepravděpodobné, že by ho chybějící noha nějak napravila. Byl to produkční, měl na starost *Klub průzkumníků*. Julie si neuměla představit nikoho, kdo by se pro tu práci hodil méně.

„Ale jehňata se líbí všem, nejen venkovským dětem," protestoval Prendergast. Byl programovým ředitelem, takže všichni přítomní

vlastně byli tak či onak jeho stádečko. Při řeči se díval přibližně někam na temeno úhledně nakrátko ostříhané hlavy Daisy Gibbsové. Špatně viděl – následek plynového útoku během první světové války – a málokdy se mu podařilo podívat se někomu do očí. Byl to skalní metodista a cítil se být „povolán k pastorační práci", jak se Julii svěřil nad konvicí nepříjemně slabého čaje v kantýně před šesti měsíci, když opustila *Dětskou hodinku* v Manchesteru a nastoupila do vysílání pro školy. „Předpokládám, slečno Armstrongová, že chápete, co to je mít poslání."

„Ano, pane Prendergaste," odpověděla tehdy, protože ze zkušeností věděla, že to je jednodušší než říct ne.

Snažila se přijít na to, jakého psa jí připomíná. Možná boxera. Nebo snad buldoka. Pomačkaného a trochu posmutnělého. Jak je Prendergast vlastně starý? uvažovala. Pracoval už pro BBC odnepaměti, přišel do ní ještě za dávných pionýrských dob, kdy sídlila na Savoy Hill a řídil ji Reith. Vysílání pro školy bylo pro Prendergasta posvátné – děti, jehňátka a podobně.

„S Reithem byl ten problém," prohlásil, „že nechtěl, aby se lidi u rádia bavili. On byl strašný puritán. Ale lidi by se bavit měli, nemyslíte? Všichni bychom měli žít radostně."

Prendergast se na okamžik zabral do úvah – zřejmě o radosti, nebo ještě spíš o jejím nedostatku. Po pár vteřinách se oklepal a probral. Buldok, ne boxer, rozhodla se. Jestlipak žije sám? Prendergastův manželský stav byl nejasný a nikoho to zřejmě nezajímalo natolik, aby se zeptal.

„Radost je obdivuhodný cíl," potvrdila. „Pochopitelně naprosto nedosažitelný."

„Ale ale. Tak mladá a už tak cynická."

Julie ho měla ráda, ale byla patrně jediná. Vůbec přitahovala starší muže jistého typu. Většinou měli podvědomou chuť ji nějak vylepšovat. Julii bylo skoro třicet a nemyslela si, že by vylepšit potřebovala. O to se postarala válka.

„Na moři s rybáři," navrhl někdo – Lester Pelling. Ten Julii připomínal nešťastné mladé ústřice Lewise Carrolla, *dychtivé pochvaly*. Byl to zvukař, mladík nízkého postavení i věku – sedmnáct let, sotva odmutoval. Co tady na poradě vůbec dělá?

„Tak tak," pokýval blahosklonně Prendergast.

„Můj otec byl –" pokračoval Lester Pelling, ale Prendergast ho uťal dalším „tak tak" a rukou zvednutou v gestu na protestanta nebezpečně papežském. Julii napadlo, jestli se někdy dozvědí, co

vlastně byl otec Lestera Pellinga. Rybář, válečný hrdina, šílenec? Pán, kmán, žebrák, zloděj?

„Každodenní příběhy venkovských lidí, tak nějak si to představuji," shrnul to Prendergast. Jestlipak ví, že Beasley v oblastní redakci BBC v Midlands pracuje na koncepci série přesně takového obsahu? Má to být nějaký zemědělský vzdělávací pořad maskovaný jako fikce; „tajný agent na farmě", popisoval to někdo. (Kdo bude proboha něco takového poslouchat?) V Julii to vzbudilo mírnou zvědavost: krade Prendergast cizí nápady?

„Práce v přádelně," navrhla Daisy Gibbsová. Pohlédla na Julii a usmála se. Byla to nová asistentka programu, čerstvá absolventka Cambridge a o něco schopnější, než bylo nezbytně nutné. Bylo na ní něco záhadného a Julie ještě nepřišla na to, co. Ani Daisy, stejně jako Julie sama, nebyla vystudovaná učitelka. („To není vůbec na škodu," nechal se slyšet Prendergast. „Naopak, možná je to dobře.")

„Ne, to ne, slečno Gibbsová," zavrtěl teď hlavou. „Sever si svůj průmysl majetnicky hlídá, že, slečno Armstrongová?" Julie byla považována za odborníka na cokoli, co mělo něco společného se severem, protože přišla z Manchesteru.

Když skončila válka a vlast ztělesněná v tomto případě kontrarozvědkou jí sdělila, že ji nadále nepotřebuje, Julie se přestěhovala do jiného celonárodního monolitu a zahájila rozhlasovou kariéru, ačkoli ještě teď, po pěti letech, v tom vlastně „kariéru" neviděla. Prostě se to náhodou nějak přihodilo.

Studio BBC v Manchesteru sídlilo v horních patrech banky u parku Piccadilly. Julie tam nastoupila jako Hlasatelka. S velkým H. („Ženská!" říkali tenkrát všichni, jako kdyby ještě neslyšeli ženu mluvit.) Dodneška měla o svých hlasatelských vstupech zlé sny – pronásledovala ji hrůza z ticha, nebo naopak z toho, že přetáhne do časového znamení, nebo že jí prostě dojdou slova. Tahle práce byla jen pro statečné. Jednou večer měla službu, když přišla od policie žádost o pomoc – čas od času se stávalo, že někdo těžce onemocněl a bylo třeba rychle sehnat příbuzné. V tomhle případě hledali něčího syna, který „by se měl pohybovat kolem jezera Windermere", a do hlasatelny (předělané z bývalého skladu úklidových pomůcek) se nějak dostala kočka. Zrzavá kočka – ty Julie vždycky považovala za nejhorší. Vyskočila na stůl a hryzla ji tak, že Julie maličko vyjekla. Pak se zvíře začalo válet po stole, třít se o mikrofon a příst tak hlasitě, až si posluchači museli myslet, že ve studiu se volně pohybuje panter, že právě zabil jakousi ženu a je sám se sebou ohromně spokojený.

Nakonec někdo tu potvoru popadl za zátylek a vynesl ji ven. Julie celý zbytek vstupu prokýchala a pak ještě nesprávně ohlásila Schubertova „Pstruha“.

„Vydržet,“ to bylo heslo BBC. Julie jednou ohlašovala koncert manchesterského orchestru Hallé – Barbirolli dirigoval Čajkovského „Patetickou“ – a postihlo ji hrozné krvácení z nosu, sotva stačila říct „Posloucháte BBC, Rádio Sever“. Čerpala tehdy odvahu ze vzpomínky, jak v roce 1940 poslouchala *Zprávy v devět* a slyšela živě vybuchnout bombu. (Proboha, pomyslela si tenkrát, snad ne i BBC?) Zprávy tehdy četl Bruce Belfrage. Odmlčel se – bylo slyšet obvyklý kravál, jaký tak bomby dělají – a pak se tichounce ozval čísi hlas: „Je to dobré.“ Belfrage pokračoval, jako by se nic nestalo, stejně jako tehdy Julie, ačkoli stůl před ní byl celý zakrvácený (její vlastní krví – což je vždycky horší než krev někoho jiného). Někdo jí strčil pod límec na záda svazek studených klíčů – nikdy ještě neslyšela o nikom, komu by tahle léčba pomohla.

V BBC to tehdy pochopitelně dobré nebylo, v horních patrech zemřelo sedm zaměstnanců, ale to Belfrage nemohl vědět, a i kdyby věděl, stejně by byl pokračoval.

Tou dobou už byla Julie tak zvyklá naslouchat nejasným hovorům Godfreyho Tobyho na Dolphin Square, že si říkala, jestli snad byla jediná, kdo ten tichý uklidňující hlásek zaslechl. Možná právě proto po válce zamířila do BBC. *Je to dobré*.

Bylo už skoro poledne, když Prendergast poradu bez valného výsledku uzavřel.

„Nepůjdete se mnou na oběd do naší jídelny, slečno Armstrongová?“ zeptal se dřív, než stačila utéct. V čísle jedna měli svou vlastní kantýnu, chudou příbuznou té, která se nacházela v podzemí vlajkové lodi naproti, a Julie se tomu zakouřenému, páchnoucímu prostoru snažila vyhýbat, jak jen to šlo.

„Je mi líto, pane Prendergaste, ale mám s sebou sendviče,“ prohlásila tak lítostivě, jak dokázala. Herecké výkony na Prendergasta platily. „Co kdybyste řekl Fräulein Rosenfeldové?“ Fräulein Rosenfeldová, Rakušanka, ačkoli všichni o ní hovořili jako o Němce („To je totéž,“ nechal se slyšet Charles Lofthouse) byla jejich poradkyně pro němčinu. „Fräulein“, jak se jí často říkalo, mohlo být něco přes šedesát, byla podsaditá, oblékala se mizerně a každou bezvýznamnou drobnost brala zoufale vážně. Přijela do Anglie v roce 1937 na konferenci o etice a moudře se rozhodla nevrátit domů. A po